

Ærbødigst Pro Memoria !

Efter Deres Høy og Velbaarenheders

Samt øvrige Høy og Velædle Herrers, som ud-

Giøre den af Hans Kongl. Høyh. allernaadigst

anordende Vey Commission for Bergens Stift, al-

berhøystærede(?) Pro Memoria de Dato 25de Aug:

a: p:, Skulle jeg herved efter indhentede mun-

ligt nøyagtige Underretning give mig den Ære

at meddeele mine Betenkninger om det tien-

lige til Vey-Væhsnets Forbedring udi det

mig allernaadigst anbetroede Præste-Gield.

Ad Num: 1 i Høystbemeldte Pro Memoria

maaede til underdanig og ærbødig Giensvar

meldis:

Alfare eller Lande-Veye, hvormed Jeg for-

staar saadanne, som tiene til Reyser igjienn-

em hele Landet, og fra en Province til en anden,

for ex: Post-Veien fra Bergen over Voss til Lær-

dal, o.s.v. findes ikke i dette til Land Reyser af

Naturen gandske ubeqvemme Præste-Gield hvor-

ved tillige i Andledning af Num: 5 maa tilstaaes,

at Lengden af mine Districters fraliggenhed fra

de almindelige Post og alfare Land Veie er

mig u-bekjendt, da mit Præste-Gield slet in-

gen Naboskabe staaer udi med de Egne, hvor-

igiennem disse falder. Derimod findes i mit

Præste-Gield adskillige Bøygde- Kirke- og Ting-Veye,

Side 2

Som allerede fra gammel Tiid Have været anlagde, men til deels endnu ved nye Anlæg burde forlænges.

Iblant disse Böygde-, Ting- og Kirke-Veye ere nogle, hvilke Jeg seer af den mig tilsendte Specification allerede at være de Høye Herrer bekiendte: Disse ere:

1) Bøygde- og Kirke-Vey fra Gaarden Ostgulen i Gulen Skibrede over Takle Dahlen til Gaarden Mid-Takle udi Ladvigs Skibrede. Denne er den vigtigste og betydeligste af Præstegieldets Veye, Har i forrige Tiider været en Post-Vey og meget god, men er nu ydelig forfalden. Den udgjør i Lengde en Halv Miil og baade kunde og burde for dens Vigtigheds skyld sættes i god stand, da den ey alleene aabner den nærmeste og beqvemmeste Communication imellem Gulen Skibrede og Sogn Fiorden, men tillige ofte ville gjøre Reysen til min Annex Kirke Brecke muelig og let for mig, naar den omkring den Haarde Sogn-Fiord formedelst sterke Storm Vinde og Stor Søe Gang er enten plat u-muelig, eller dog yderst vanskelig. Men for i begge Henseende at blive ret nyttig motte Den paa begge Sider forlænges, nemlig: /a/ Paa den Nordre Side, som støter til Sogn Fiorden, fra Gaarden Takle til Brecke Kirke, som udgjør nu $\frac{1}{4}$ Miil, hvoraf dog alleene nu en Lengde af nogle

Bøsse Skud over den saa kaldte Kløv, som er en Skraa-
Backe ved Søen, er gandske impassabel, men kunde ved
nogen Minering blive god Ride-Vey, da det øvrige
af denne Fierding Miil allerede er icke langt fra
at være det, og til deels er det, til deels ved gandske
lidet arbeide kunde blive det. Paa denne side
motte Takle Dahls Veyer forlænges af den Aarsag
at om man endskiønt er paa Gaarden Takle, det dog
ofte i maadelig Østen Vind er plat Umuelighed
at komme derfra til Brecke Kirke eller andensteds
på Sogn Fiorden til Baads, formedelst den sterke Sø

Side 3:

Gang som i denne Vind staaer lige paa Landet, Saa
at, naar man kommer der, ald den øvrige Vey og Rey-
se hvor god den end var, er i nærværende Forfatning
plat forgiæves, og den Reysende finder sig der beslagen.
/b/ Paa den Søndre Side, som støder til Gulens Skibræde,
motte Takle Dahls Veyen forlænges fra Gaarden
Ost=Gulen til Gaarden Dyregrov, af den Aarsag,
at Ostgul Fiorden nesten den ganske Vinter i-
giennem er tilfrossen, uden dog at kunde bære.
Hvilket i Frost-Vintere nesten den Halve aa-
rets Tiid igiennom gjør Passagen til eller fra
Ost-Gulen og altsaa Brugen af Takle Dahls
Veien u-neuactig eller høyst besværlig. Dette
stykke udgiør i Længden 1 ½ Fierding, er allerree-
de temmelig god Gange-Vei, og kunde ved maa-

deligt Arbeide blive ligesaa god Ride-Vey. Jeg maa endnu legge til, at ved denne Veys Anlegelse Ostgulens Beboeres Kirke Gang merkelig vilde blive lettet og befordret, som nu ofte i Heele Fierding Aar og derover bliver indspærrede.

/2/ Bøygde-Vey fra Gaarden Nordgulen i Gulens Skibrede til Gaarden Rutledahlen i Ladvigs Skibrede, $\frac{3}{4}$ Miil lang, som ligeledes aabner Communication imellem Gulen og Sogn-Fiorden men er mindre betydelig, uden i det fald, at den efter Forlydende skulle blive en Post Vey Nord efter, i hvilken henseende den og for nyelig skal være bleven noget forbedret, men blev ey færdig og er allerede igjen temmelig forfalden.

/3/ Bøygde- Kirke- og Ting-Vey fra Ladvig Kirke over Ladvig Dahlen til Bøe Fiorden, circa 1 Miil lang. Denne betydelige Vey, som ey alleene aabner Communication i mellem begge Sogners Almue, og er den Eneeste for Dahlens Beboere at komme saavel til Kirke som til Tings ved, men maa tillige ofte bruges af mig ved Syges Betienning, og kunde desuden tiene at komme fra den ene Kirke til den anden, naar det til Søes er umueligt, er saa yderlig forfalden, at Jeg Tvende gange har været noget nær ved at sætte Livet til paa den, og trænger til hastig grundig og god Reparation.

4/ Bøygde- Kirke og Ting-Vey fra Gaarden Leervigen i Bøe Fiorden over Schaar til Biördal circa 1 Miil findes og anført i den medfulgte Specification, og fortæner ogsaa at anmerkes, for saa vidt den ey alleene aabner Communication imellem Bøe og Aa-Fiorden, mens endog tiener en deel paa Bøe Dahlen boende til Kirke- og Ting-Vey; Men da samme Vey for største Deelen er uden for mit Præstegield, og altsaa mig u-vedkommende, er Den mig og mestedeels u-bekjendt.

Andre af de sig, her i Præstegieldet befindende fra gammel Tiid anlagde og brugelige Bøygde-Kirke- og Ting-Veie synes efter den medfulgte Specification endnu at være den Høye Commission ubekjende. Saadanne ere:

5) Bøygde og Kirke-Vey fra Brecke Kirke til Engesets Bøygden og viidre fram til Værgelands- og Ynnedalen, som af mig ofte maa bruges ved Huus-Besøgelser og Syges Betiening, og at disse Bøygders Beboere altid og alleene paa deres Kirke- og Ting-Reyser, udgør i alt circa $\frac{3}{4}$ Miil er allerede for en Halv Deel temmelig god Ride Vey, og kunde for den anden Halve Part ved noget arbeide blive det.

6) Kirke-Vey fra Gaarden Inste Fiorden i Brecke Sogn til Gaarden Kringlen, og Siden Bøygse Vey til Gaarden Hoogsværd i Sannes Sogn og Lindaas

Skibbrede, i aldt circa 1 Miil, som aabner Communication i mellem Sogn-Fiorden og den inderste Deel af Mars-Fiorden, Hvorfra igien er nærmeste Passage fra vore Egne til Woss, kan rides, men med nogen Møye og Fare.

7) Bøygde- og Kirke-Vej fra Gaarden Opdal i Ostgul-Fiorden til Gaarden Kielbye, og siden viidere over den saa kaldede Myre-Dal til Gaarden Frøsætter i Mars-Fiorden som aabner Communication i mellem Gulens Skibrede og den yderlige Deel

Side 5

af forbenævnte Fiord, i alt 1 Miil, Har i gamle Dage været Post-Vey, og bruges endnu meget af Reysende, men er sær forfalden. Endelig

8) Bøygde Vey fra Gaarden Eide i Gulens Skibsrede til Gaarden Halsvig, som aabner Communication i mellem Gulen Skibrede og den yderste Deel af Mars-Fiorden, samt Oster Eidet, og tillige Kirke-Vey for Gaarden Halsvigs Beboere, omtrent en $\frac{1}{2}$ Fiering Vey lang, blev for kort Tiid siden tillige med Rutledalen begyndt at istandsættes, men Forbedringen ey til Ende bragt, fortiener, formelst dens almindelige Brug, og i Sær dens korthed, samt Beqvemhed til Istandsættelse med ringe Umage da den ganske Distanse er flad og jevn Mark, at anmærkes til Forbedring.

Af det allerede anførte erfahres, at ingen af

alle disse Veye kan siges for nærværende Tiid at være ret i standsatte, men paa det Spørsmaal hva der mangler? Kand ey svares andet end: Alt det som er af Naturen Sket, og endnu dertil i talrige Tiider forsømt og u-rørt Vey ved slid, Uvejr etc. Kand komme til at mangle. Disse Mangler ere efter Eg- nens og Grundens Beskaffenhed ofte endog paa een og den samme Vey større eller mindre, og af for- skiellig Beskaffenhed. Veyene ere steenige, sum- pige og moradsige, fulde of Diger og Gryfter, brat- te, enten af Naturen, eller formedelst fordens aftiden ved Brug, eller Bortskylding ved Vandløbe, belag- de med Hindringer af Field stycker, udfalden ved Stene Skrid, eller af omstyrtede Træer, over- svømmede med Vand af Elv og Bække formedelst disses Igiennembrud igiennem Diger og Demminger, eller formedest Veiters Tilstoppelse, begroede med Hatle og Sprage Skov o.s.v. Synes icke de Høye Herrer Vey Commisarii, at det maa være en artig(?) Spadsere-Fart, paa Embedveyen at skulle passere igjenneem saadanne Veye?

Side 6

På Spørsmaalet hvor brede De ere anlagde maae svares: At de Veye, som i forige Tiider har været Post Veye, Finndes endnu spor til i de første Tiider at have været til deels saa breede at 2 a 3 heste kunde have gaaet jevnside, hvor nu neppe an kand gaae, form-

-delst Vejenes store Forfald: De øvrige have vel al-
drig vært anlagde efter nogen Maale-Snor, og
vel neppe hiine helter, da Egneens Beskaffenhed des-
uden langt fra icke tilstæder en lige Brede over alt,
Om dette Spørsmal kand altsaa intet vist bestemmes
Endelig er, me Soiente, ingen af disse Veye inddeelte
i Roder, saa meget mindre som der ey alleene icke
i min Tiid, men icke engan lang Tiid för den, har
været arbeidet paa Dem, enten Rodevis eller i Fleng,
det lidet undtagen, som Skiede / som meldt: / for et par
Aar siden paa Rutledalen og Eide, hvilcket, saavidt
Jeg veed, skeede u-inddelet.

Ad Num: 2dum Da allerreede fra gammel Tiid af an-
lagde og indrettede Veye blive vel uden Tvivl over
hovedet og i det heele betragtet de retteste, nærmeste,
og beqvemmeste i mellem de Steder, fra og til hvil-
ke De gaae; Men paa enkelte steder kunde det
vel indtreffe, at Forbedringens Lethed og Veyenes
Godhed kunde vinde noget ved at lade Veyene for
et kort Stycke løbe en anden Tour end nu, forme-
-delst et Stycke Naboe marcks større Beqvemhed
til Veyens Dannelsen. Saaleedes findes der strax
oven for Gaarden Ostgulen ved Takle-Dalens Be-
gyndelse en saa kaldet Brecke, som er saa brat,
at Veyen, naar den skal gaae lige op, som Den nu
giör, aldrig bliver saa god, som den kunde blive, om
Den blev anlagd i Slange-formige Omgange og Bug-

ter. Dog dette er saadan en Sag som de Herrer Vey-
Inspectores, eller hvem der kom til at forestaae ar-
beidet, Selv paa et hvert Sted bedre vilde paaskiönne og der-
efter ordinere.

Side 7

Ad. Num: 3tium Kand af mig intet Svares fordie det i
lang Tiid för min Ankomst her til Kaldet skal icke har
været i Brug at forbedre Veyene her i Præstegiel-
det, som allerreede under Num: 1 meldt er. I det
lidet, som er anfört at være arbeidet paa Rutleda-
len og Eidet, tage nesten heele Gulens samt en Deel
af Udværns og Ladvigs Skibsreeder Deel, Saa vel Öe
Boerne og de langt fra boende, som de hvis Nabo-
skab eller Bøygde Veyene ligge.

Ad Num: 4tum Hvad alfare Veye ere anbelangendes
da, som De ere mit Præstegield saa langt fra liggende
at De aldrig bruges eller betrædes af dets Beboere,
og just icke heller kand siges at være til deres Nøtte,
ja at den største-Deel af mine Sogne Folck som li-
det bekiendte uden for deres egne Grendser, vel
neppe viiden, hvilcke eller hvorde ere, Saa vilde
det vel forekomme Dem overmaade fremmed
og forundeligt, at taage i Deel i deres Forarbeidelse
I det mindste vilde det blive u-mueligt for Dem
at arbeide paa dem in Natura. Hvad derimod
Bøygde- Kirke- og Ting-Veyene her i Præstegieldet
angaar, da, som De deels ere til fælles Brug og Nöt-

te, deels Veyene saa lange, og de Bøygder, i hvilcke
De ligger, saa smaae, at hiines Forarbeidelse af
Disse alleene vilde falde alt for svær og vanskelig
for Dem, saa synes det mig meest overensstem-
mende med Villighet, at det ganske Præstegields
Beboere i denne Henseende bare(?) Byrden med
hverandre, og alle arbeidede paa Saadanne Præ-
stegieldets egne Veye, dog nu hver paa Den som
var ham nærmest.

Ad. Num: 5tum, er allerede Svare sub Num: 1 –
Num: 6tus indeholder 3 spørsmåale: 1) om Arbei-
dernes Indeeling i Roder, 2) Om Arbeids-Dagenes
Side 8

Formindkelse fra 12 til 6 Dage, og 3) om den beqvem-
meste Arbeid-Tiid i Aaret.

Hvad det første angaaer, saa troer Jeg vist nock, at
det vilde tiene til Større Orden, større Liighed i Arbei-
dets Deeltagelse, og Veienes trofastere og grundigere
Forbedring, om de arbeidende blev inddeelte i Roder,
efterdie i Saafald ingen Saalet kunde skulcke og slaae
under sig paa de andres Reigning, og hver Rode
motte staae til Ansvar for sit Vey Stycke.

Hvad det andet anbelanger, saa er det vist noch uden
for ald Tvivl, at Almuen med større Villighed
Muntherhed og Fornøyelse arbeide i 6 end i 12
Dage, men et andet Spørsmåal er, om disse 6 Dage
bleve tilstræckelige, hvori Jeg ikcke har Indsigt nock

til at bestemme noget.

Qvo(?) ad 6ertium bestemmer vel i henseende til Veyene

Veirliget fornemmelig den beqvemmeste Tiid

til Arbeidet, og dette er forskielligt baade Vaar

og høst; Paa Almuens Side vilde vel, naar Ar-

beidet in Natura skulle forrettes, Vaarfiskeri-

erne og den strax derpaa følgende Vinden Tiid

giøre Vaaren temmelig u-beleilig til Arbeide

her ved hav-kanten.

Udi Num: 7timo forekommer atter 3 Spørsmåale:

??:

1) Om Almuen lettedes, ved i steden for at arbeide

in Natura, at betale med Penge?

For de langt fra Veiene boende, og i sær hav

Manden, som undertiden efter mange Dages

hvile formedelst U-veir, høylig trenger til

at benytte sig af enn i mellem indtreffende

god dag, enten i henseende til Veyret, eller

til Fiskens saa uvisse og til ingen bestemt

Tiid bunden Indfindelse, for at søge sin næring

Side 9

Paa havet, paa hvilcken det just kunde hende, at hand

var fraværende fra Vey Arbeidet, vilde Betaling

i stedenfor Arbeid paa den enne Side medføre me-

gen Beqvemhed; Men, paa den anden Side vilde det

vel og ved den store uformuenhed, som over hove-

det findes iblant Almuen her, falde en stor Deel

af Dem heel vanskelig og tungt, at udreede Betalning, helst om Denne Skulle blive saa betydelig, at den kunde veie op imod 6 eller 12 Dages Arbeide paa egen kost, og saadanne maaskee derfor see sig nødt til, endog imod deres egen Fordeel, hellere at ønske at præstere Arbeide i Natura. Af samme Aarsag vil meget meere følge, at Fiordenes og Dalenes Beboere, hvis Arbeide er meere bundet til visse og bestemte Tiider, og som følgelig ey saalet ved Vey Arbeide staaer Fare for at forsømme deres Nærings Vey, endnu langt heller vilde arbeide, end betale. Over aldt vilde der i det Fald, naar Almuen skulle betale Penge, til Vey Arbeidets store Sinckelse og Forhindring, blive hyppige og betydelige Restancer at befrygte hos saadanne, som ey engang formaar i rett Tiid at udreede de Kongelige Skatter, Jord-Drottens Landskyld, og Tiiende Tagerenes Rettigheder, hvoraf her findes alt for mange. Ved uderlige Executioner at inddrive disse Restancer vilde vel blive lige saa vitløftigt og u-behageligt for Vedkommende, som til Større Bekostning og Misfornøelse for Almuen, ja u-mueligt paa mangen steder, hvor intet var til overs, naar de prioriterede Prætensioner vare fradragne, i det minste hos de 9 Parter af Huusmændene, og den befrygtelige sluttning af ald dette blev uden Tvivl

denne: At Vey Arbeidet lige som nu kom til at ligge u-rørt formedelst Cassa Mangel. Arbeide kan Bonden, men Penge har hand kun faae af.

Side 10

2) Hvormeget da en hver i det fald /: at der betales med Penge :/ Kunde og burde i Forhold med deres Nær- eller Langt- fraliggenhed, erlegge?

Efter mine ringe Tancker burde alle Præstegieldets Beboere tage lige Deel i Vey Arbeidets Bekostning, og det af følgende Grunde:

/a/ Synes end Skiønt de Langt fraliggende og i sær Hav Bonden, som i sine Bøygder slet ingen Vey have, at have mindre Nytte af Veyenes I standsættelse end De i Selve Vey Bøygdene boende, saa befri- es ogsaa hiine i det i det fald, naar Vey Arbeidet skulle betales med Penge, i Betragtning af deres lange og besværlige Reyser til de Veye som skal forarbeides, den deraf flydende lengere Tiids Spilde ved Arbeidet, og Vanskeligheden i at underholde sig under samme, formedelst deres lange Fraværelse fra deres hiem, fra fleere og større Byrder end disse, og dog

/ b / har Jeg nu, da Almuen ey veed af andet end at arbeide in Natura, icke kunde for-----(?) rettere, end at jo alle holde sig lige pligtige til at arbeide paa Veiene, Hvoraf følger, at, naar i Tilfælde af Penges Betaling istedenfor Arbei-

de nogle skulle skaanes frem for andre, disse vilde holde det undeligt og see skiævt derved.

/ c / I denne min Meening berstyrckens Jeg end ydermeere at en lige saadan i agtagen Liighed i visse andre Indrettninger som sigte til det at, mindelige Beste, i mellem Dem, som have større og umiddelbarere, og Dem, som have mindre Nøtte af samme.

Men skulle der icke destomindre en Forskiellighed i agttagens, synes mig, at i det mindste alle De, i hvis Bøygd faaes nogen Vey, burde være lige i Udgifterne, og kun De, i hvis Bygd slet ingen Vey fantes, for ex. Øe-Boerne, noget forskaanes, og i saa fald dog betale $\frac{3}{4}$ Deel eller i det ringeste $\frac{2}{3}$ Deel imod hiine.

Side 11

3) Men at Huus-Mændene tage Deel med i Arbeidet, synes at medføre den største Ret og Billighed.

Ad Num: 8vum Aldfare Broer findes i dette Præstegield lige saa lidet som aldfare Veye, og saa vit mig er bekiendt kun en eneste betydelig Bøgde Broe over 16 Alens Lengde, nemlig paa Bøe Dalen ved Gaarden Foss over en meget stor Elv; men denne er og meget fornøden; Om Den paa Amtets eller paa hvis Bekostning er opbyggt, veed Jeg icke, men dette veed Jeg, at den paa Slet ingens Bekostning er vedligeholdt, thi den er nu gandske sønderbrudt og undfalden, saa at de Reysende derover maa tage en lang

og fortredelig Omvey for at komme om Elven,
burde derfor icke undværes.

Dette er da kortelig det, som Jeg for denne gang
har vidst at melde, angaaende Vey Væsenets
Forbedring i det mig betroede Præstegield, Skulle
denne Efterretning ey synes saa nøyagtig og fuld-
stændig, som de Høye Herrer Vey Commissarii mot-
te ønske sig den, beder Jeg Ydmygest at motte und-
skyldes dermed, at Jeg som fra Ungdommen og
de muntre og fyrige Aar ingen Bekiendskab har
havt i disse Egne, men kom hertil som en gammel
Mand, verken har havt Lyst eller kræfter til ved
besværlige Reyser per vias invias, angustas et præ-
ruptas over den høyeste Fornødenhed af egen Er-
faring at samle mig en tydelig og tilstreckelig kund-
skab om disse af situation saa forunderlige og van-
skelige Egne og Veyes egentlige Beskaffenhed.

Evenvigs Præstegaard

d. 11te Febr. 1779

S. Dresing

(s.)

Til

S: S: T: T: Samptlige Herrer

Vey Commisariier i Bergen

Brevet ligger i:

Generalmesteren Bergen Stift

Veikommisjonen

Brev 1778 – 1783

Eske 36

Brev nr. 61

Katalog: Generalveimesterens arkiv 1768 – 1832

Avskriften er ikke korrekturlest.

Avskrift:

Anne G. Waage

1.6.2015